

वादी समुदाय जिल्ला समन्वय समिति (गठन तथा कार्यसञ्चालन)

कार्यविधि २०७२

प्रस्तावना :

नेपालमा रहेका विभिन्न जाति तथा समुदायहरू मध्ये परम्परागत रूपमामादल बनाउने, नाचगान गर्ने, सुल्पा, चिलिम, टरिया बनाउने, जालबुन्ने र माछा मार्ने आदि प्रमुख पेशा भएको मुख्य गरी सुदूर तथा मध्यपश्चिमकायसैसाथ संलग्न अनुसूची १ मा उल्लिखित जिल्लाहरूमा बसोबास गर्दै आइरहेका आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा उपेक्षित एवं उत्पीडित यसवादी समुदाय विकासको मूल प्रवाहमा आउन सकेको छैन । राज्यले राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा मानव अधिकार, समानता र जातीय विभेद उन्मुलनका पक्षमा गरेका प्रतिवद्धता अनुरूप यो समुदायको समग्र विकासमा सबै सरकारी, गैरसरकारी तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरूको समन्वयात्मक पहल आवश्यक रहेको छ । नेपालको वर्तमान संविधानले सामाजिक न्यायमा आधारित समावेशी विकासको अवधारणालाई आत्मसाथ गरेको सन्दर्भमालक्षित कार्यक्रम मार्फत यो वर्गलाई विकासको मूल प्रवाहमा ल्याउन र विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूबीच समन्वय कायम गरी पारदर्शी, जनमुखी, उत्तरदायी र प्रभावकारी बनाई लक्षित नतिजा हासिल गर्न वादी समुदायसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा सहयोग र समन्वय गर्न वादी समुदायको वाहुल्यता भएका १४ वटा जिल्लामा समन्वय समिति गठन गर्न वाञ्छनीय भएकोले नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले यो “वादी समुदाय जिल्ला समन्वय समिति (गठन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि, २०७२” तर्जुमा गरी लागू गरिएको छ ।

१. संक्षिप्तनाम र प्रारम्भ : (१) यस कार्यविधिको नाम “वादी समुदाय जिल्ला समन्वय समिति (गठन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि, २०७२” रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषयवा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-

(क) “अध्यक्ष” भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) “उपाध्यक्ष” भन्नाले दफा ६ बमोजिमको उपाध्यक्ष सम्भन्नु पर्छ ।

(ग) “सदस्य” भन्नाले समितिको सदस्य सम्भन्नु पर्छ ।

(घ) “समिति” भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठन भएको वादी समुदाय जिल्ला समन्वय समिति सम्भन्नु पर्छ ।

३. समितिको गठन : (१) वादी समुदाय जिल्ला समन्वय समितिमा देहायका सदस्यहरू रहनेछन् :-

(क) जिल्ला विकास समितिको सभापति वा सभापतिको कामकाज

गर्ने गरी तोकिएको पदाधिकारी

- अध्यक्ष

(ख) संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रीको निर्णयबाट मनोनयन हुने जिल्लाभिन्न

वादी समुदायको हक, अधिकार र विकासका क्षेत्रमा क्रियाशील एक जना वादी समुदायको

व्यक्ति	- उपाध्यक्ष
(ग) प्रमुखजिल्लाअधिकारी वानिजले तोकेको सहायकप्रमुखजिल्लाअधिकारी	- सदस्य
(घ) जिल्लाप्रहरी कार्यालय प्रमुख	- सदस्य
(ङ)जिल्लाशिक्षाअधिकारी	- सदस्य
(च) जिल्लाकृषिविकास कार्यालयकाप्रमुख	- सदस्य
(छ) जिल्लापशु सेवाकार्यालयकाप्रमुख	- सदस्य
(ज) जिल्ला स्वास्थ्य/जनस्वास्थ्यकार्यालय प्रमुख	- सदस्य
(झ) जिल्ला सरकारी बकिलको कार्यालय प्रमुख	- सदस्य
(ञ) योजना,अनुगमनतथाप्रशासकीयअधिकृत	- सदस्य
(ट)महिलातथाबालवालिकाकार्यालयकाप्रमुख	- सदस्य
(ठ) घरेलुतथा सानाउद्योग कार्यालय/समितिको कार्यालय प्रमुख	- सदस्य
(ड) वादी समुदायको हक, हित र विकासका क्षेत्रमाक्रियाशीलवादी समुदायमध्येबाट समितिले मनोनित गरेको कम्तिमाएक महिला सहितदुई जनावादी समुदायकाव्यक्ति-	सदस्य
(ढ) स्थानीय विकास अधिकारीले तोकेको जिल्ला विकास समितिको अधिकृत	- सदस्य सचिव

४ .समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिमहुनेछ :-

- (क) वादी समुदायको विकासका सम्बन्धमा सरकारी, गैरसरकारी र नीजि क्षेत्रकाकार्यक्रमहरुको निरीक्षण, सुपरिवेक्षण तथाअनुगमन गरी नियमितता, मितव्ययिता, पारदर्शिता र प्रभावकारिताअभिवृद्धि गर्न जिल्लाविकास समितिमाफर्त सम्बन्धितनिकायमासिफारिस गर्ने,
- (ख) वादी समुदायको जिल्ला, नगर, गाउँमा खण्डिकृत तथाङ्गहरु तयारी एवं अद्यावधिकगर्न सहयोग गर्ने, गराउने,
- (ग) सहभागितामूलक योजनातर्जुमा पद्धतिमा लक्षितवर्गको सहभागिता सुनिश्चितगर्न सहजीकरण गर्ने,
- (घ) स्थानविशेषकावादी समुदायको समस्यापहिचान गरी समाधानपहिल्याउन स्थानीयस्तरमाकार्यरत सरकारी, गैरसरकारी र सामाजिक संघ संस्थाहरुलाई सकृय रुपमा परिचालनगर्ने गराउने,
- (ङ) वादी समुदायलाई विकासको मूलप्रवाहमाल्याउनजिल्लास्तरीय नीतिहरु तयार गरी जिल्लाविकास समितिलाई सिफारिस गर्ने,
- (च) वादी समुदायकालीगविनियोजित बजेटलाई स्थानीयआवश्यकताअनुरुपतर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमनतथामूल्याङ्कनकार्यमा सहयोग गर्ने,
- (छ) जिल्लामावादी समुदायको क्षेत्रमाकार्य गर्ने संघ, संस्थातथायसका सदस्यहरुको क्षमताविकास र सशक्तीकरण गर्ने, गराउने,
- (ज) विकास निर्माणको विभिन्न चरणहरुमा वादी समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता, उत्थानतथाविकासकालागि स्थानीय स्वायत्तशासन ऐन, २०५५ र स्थानीय स्वायत्तशासननियमावली, २०५६ लगायतअन्यकार्यान्वयनमारहेकानियमावली, नीति, रणनीति, कार्यविधिहरुमाभएकाव्यवस्थाहरुको बारेमा सरोकारवालाहरुलाई सुसूचितगर्ने,

- (भ) नेपालको संविधानमा अन्तर्निहित वादी समुदायको हक अधिकार एवं कर्तव्य सम्बन्धमा सरोकारवाला निकायहरूलाई सुसूचित गर्ने, गराउने,
- (ट) जिल्लामाविभिन्न निकायहरूबाट वादी समुदायको लागि लक्षित कार्यक्रमहरूको बजेट तथा कार्यक्रमको स्थान र विषयगत क्षेत्र अनुसारको अभिलेख तयार गर्ने,
- (ठ) स्थानीय निकायबाट स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०६९ अनुसार लक्षित कार्यक्रमहरूमा विनियोजित बजेटबाट लक्षित वर्ग (वादी समुदाय) लाभान्वित हुने अवस्था सुनिश्चित गर्ने,
- (ड) सामाजिक परिचालन मार्फत लक्षित वर्गको सशक्तिकरण गर्ने,
- (ढ) वादी समुदायको सशक्तिकरण एवं विकाससंग प्रत्यक्ष सम्बन्धित रहेका लक्षित कार्यक्रमहरूको समन्वय गर्ने,
- (ण) जिल्लामा विषयगत कार्यालयहरू तथा स्थानीय निकायबाट सञ्चालित वादी समुदायको लागि लक्षित कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्था तथा कुल विनियोजित बजेटको बारेमा प्रचार प्रसार गर्ने ।

५. समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि : (१) समितिको बैठक १ वर्षमा कम्तीमा ६ पटक बस्नेछ ।

- (२) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।
- (३) समितिको बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा तीन दिन अगावै समितिको सदस्य सचिवले बैठकमा छलफल हुने विषयसहितको सूचना सबै सदस्यलाई दिनु पर्नेछ ।
- (४) समितिको कूल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकका लागि गणपूरक संख्यापुगेको मानिनेछ ।
- (५) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ । निजको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्ने छ ।

६. उपाध्यक्ष सम्बन्धी तपन्यवस्था : (१) समितिमा एक जना उपाध्यक्ष रहनेछ, जसको नियुक्तिको निर्णय नेपाल सरकार (मन्त्रीस्तर) बाट हुनेछ ।

- (२) उपाध्यक्षको पदावधि बढीमा चार वर्षको हुनेछ ।
- (३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि स्थानीय निकायको निर्वाचन सम्पन्न भएपछि, निज आफ्नो पदबाट स्वतः मुक्त हुनेछ ।

७. उपाध्यक्षको सेवा, शर्त र सुविधा : (१) समितिको उपाध्यक्षले मासिक रूपमा रु. ५०००। (कर समेत) नियमित पारिश्रमिक पाउनेछ । उक्त पारिश्रमिकको व्यवस्था जिल्ला विकास समितिले मिलाउनेछ । उपाध्यक्ष बाहेक अन्य पदाधिकारीहरूले नियमित पारिश्रमिक वा अन्य सुविधा पाउने छैनन् । तर समितिको बैठकमा भाग लिए वापत जिल्ला विकास समितिका सदस्यले पाए सरहको बैठक भत्ता पाउनेछन् । जिल्ला विकास समितिले बैठक भत्ता, भ्रमण खर्च तथा अनुगमन सम्बन्धी खर्चको व्यवस्था अनुदान तथा कोषतर्फको सम्बन्धित शीर्षकमा नै व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(तर समितिको उपाध्यक्षले मासिक रूपमा रु. ५०००। (कर समेत) नियमित पारिश्रमिक पाउने हकमा अर्थमन्त्रालयबाट स्वीकृत प्राप्त भएपछि लागू हुनेछ ।)

- (२) समितिको उपाध्यक्षले कामको सिलसिलामा भ्रमण गर्दा जिल्ला विकास समितिको सभापति वा सभापतिको कामकाज गर्ने गरी तोकिएको पदाधिकारी बाट भ्रमण आदेश स्वीकृत गराउनु पर्नेछ । भ्रमण आदेश स्वीकृत गर्दा भ्रमण प्रयोजन समेत स्पष्ट रूपमा खुलाउनु पर्नेछ ।

- (३) समितिको उपाध्यक्षले भ्रमण गरी फर्केको पैंतीस दिनभित्र भ्रमण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ । भ्रमण प्रतिवेदनप्राप्त भएपछि जिल्लाविकास समितिले नियमानुसार भ्रमण भत्ताभुक्तानी गर्नेछ ।
- (४) जिल्लाविकास समितिले आफ्नो नियमित बैठक, योजनातर्जुमागोष्ठी र जिल्ला परिषद्मा समितिको उपाध्यक्षलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ । यसरी उपस्थितभएको अवस्थामा उपाध्यक्षले जिल्लाविकास समितिको सदस्यले पाए सरह बैठक भत्तापाउने छ ।
- (५) कार्यालय समय बाहेक र विदाको दिनमा समितिको बैठक बस्नु पर्दा उपाध्यक्षबाहेक अन्यपदाधिकारीहरूले समितिको बैठकमा भागलि एवापत जिल्लाविकास समितिका सदस्यले पाए सरहको बैठक भत्तापाउनेछ । यस्तो भत्ताउपलब्ध गराउँदा जिल्लाविकास समितिको प्रशासनिकखर्चको सीमाभित्र र हीउपलब्ध गराउनु पर्नेछ । साथै जिल्लाविकास समितिले बैठक भत्ता, भ्रमण खर्च तथा अनुगमन सम्बन्धी खर्चको व्यवस्था अनुदान तथा कोषतर्फको सम्बन्धित शीर्षकमा नै व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- तर उपदफा ५ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि समितिका पदाधिकारी बाहेक अन्य आमन्त्रित सदस्यलाई भत्ता उपलब्ध गराइने छैन ।

८. उपाध्यक्षको आचरण एवं दायित्व : निज नेपालको प्रचलित संविधान, कानून एवं नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम प्रति पूर्ण रूपमा वफादार हुनुपर्ने छ । राष्ट्रिय स्वतन्त्रता, सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय स्वाधिनता, स्वाभिमान र सामाजिक एवं साँस्कृतिक सद्भावको सम्मान, संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु निजको दायित्व हुनेछ ।

९. समितिको सम्पर्क कार्यालय : समितिको सम्पर्क कार्यालय जिल्लाविकास समितिमा रहनेछ । कार्यालय प्रयोजनको लागि केन्द्रबाट प्राप्त अनुदान र आन्तरिक श्रोतबाट जिल्लाविकास समितिले आवश्यकताको आधारमा व्यवस्थापन गर्नेछ ।

१०. निर्देशनदिन सक्ने : संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले जिल्ला विकास समिति मार्फत् समितिलाई आवश्यक निर्देशनदिन सक्नेछ । त्यसको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ । साथै वादी समुदाय उत्थान विकास समितिले कार्यक्रम सञ्चालनकालागि थपमार्गदर्शन दिन सक्नेछ ।

११. थपघट र हेरफेर : मुलुकको आवश्यकता, प्राथमिकता एवं सम्दर्भलाई समेत मध्यनजर गरी संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले यस कार्यविधिमा आवश्यक थपघट तथा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

१२. खारेजी र बचाउ : (१) वादी समुदाय जिल्ला समन्वय समिति (गठन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि, २०७१, खारेज गरिएको छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खारेज भएको कार्यविधि बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ ।

(३) यो कार्यविधि लागू भएपछि साविक कार्यविधि अनुसार नियुक्ति भएका पदेन बाहेकका पदाधिकारी स्वतः पदमुक्त हुनेछन् ।

अनुसूची १

वादी समुदायजिल्ला समन्वय समिति गठनहुनेगर्नुपर्ने जिल्लाहरु:

क्र.सं.	अञ्चल	जिल्लाहरु
१.	महाकाली	१. दार्चुला २. कन्चनपुर
२.	सेती	१. बझाङ २. डोटी ३. कैलाली
३.	भेरी	१. बाँके २. वरिदिया ३. सुर्खेत ४. जाजरकोट ५. दैलेख
४.	राप्ती	१. दाङ्ग २. सल्यान ३. रुकुम
५.	कर्णाली	१. कालीकोट